

สิทธิของคนพิการและข้อจำกัดในการได้รับสิทธิประโยชน์ของบัตรประจำตัวคนพิการ
ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550

**Rights of people with disabilities and limitations in receiving
the benefits of disability identification cards according
to the Act on Promotion and Development of the
Quality of Life of Persons with
Disabilities, B.E. 2007**

นันทิกา บุญอาจ และ เมตตา เลิศสิน

วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

Nuntika Boonarj and Metta Lertsin

Northern College, Thailand

Corresponding Author, E-mail : puy_kp@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสิทธิของคนพิการ มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของคนพิการตามกฎหมายต่างๆ ในประเทศไทยภายใต้สนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ.2006 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งจากการศึกษาพบว่าบทบัญญัติของกฎหมายของประเทศไทยกำหนดให้เฉพาะคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการเท่านั้น ที่จะสามารถเข้าถึงสิทธิของคนพิการตามกฎหมาย จึงทำให้มีคนพิการจำนวนไม่น้อยที่สามารถเข้าถึงสิทธิตามกฎหมายที่ตนเองควรจะได้รับ เนื่องจากติดปัญหาทางด้านต่างๆ จึงไม่สามารถไปดำเนินการทำบัตรคนพิการหรือต่ออายุบัตรคนพิการ ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดได้ มีผลทำให้คนพิการที่มีข้อจำกัดในการใช้ชีวิตประจำวันเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เข้าถึงสิทธิของคนพิการเพื่อรับบริการต่างๆ และได้รับการบริการต่างๆจากทางรัฐอย่างไม่ทั่วถึง หรือถูกจำกัดสิทธิในการเข้ารับบริการจากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน ที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 4 บัญญัติว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน ซึ่งในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นดังกล่าว ควรมีนโยบายในการดำเนินการเชิงรุกโดยเจ้าหน้าที่ภาครัฐในการลงพื้นที่เข้าหาชุมชนประสานงานกับผู้แทนชุมชน เพื่อค้นหาบุคคลที่มีภาวะความพิการทางที่กฎหมายกำหนด และให้ความช่วยเหลือทางด้านต่างๆแก่คนพิการอย่างทั่วถึง ทั้งนี้ ยังเป็นประโยชน์ทางการพิจารณาความช่วยเหลือทางด้านต่างๆ ให้เหมาะสมและเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของคนพิการอย่างเสมอภาคในสังคมต่อไป

* วันที่รับบทความ : 12 กันยายน 2567; วันแก้ไขบทความ 19 กันยายน 2567; วันที่ตอบรับบทความ : 20 กันยายน 2567

Received: September 12 2024; Revised: September 19 2024; Accepted: September 20 2024

คำสำคัญ : คนพิการ; ความเสมอภาค; บัตรประจำตัวคนพิการ; สิทธิของคนพิการ

Abstract

This article aims To study the rights of people with disabilities Legal measures regarding the protection of the rights of people with disabilities according to various laws In Thailand under the Convention on the Rights of Persons with Disabilities, 2006, Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2017 and the Act on the Promotion and Development of Quality of Life for Persons with Disabilities B.E. 2007 and its amendments. From the study, it was found that the provisions of Thailand's laws Designated only for people with disabilities who have a disability identification card. To be able to access the rights of people with disabilities according to the law As a result, many disabled people are unable to access their legal rights that they should receive. Due to problems in various areas Therefore unable to proceed with making a disability card or renewing a disabled person's card. according to the conditions specified by law This has resulted in people with disabilities who already have limitations in their daily life. Access the rights of people with disabilities to receive various services and received various services from the government in an uneven manner or have their rights restricted in receiving services from government agencies which is contrary to human rights principles As provided in the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2017, Section 4 states that human dignity, rights, freedom, and equality of persons shall be protected. All Thai people receive equal protection according to the Constitution. In order to solve the problems that occurred as mentioned There should be a policy for proactive actions by government officials in going out to the community. Coordinate with community representatives. To find people with disabilities and provide assistance in various ways to people with disabilities in a timely manner. It is also beneficial in considering assistance in various fields. To be appropriate and beneficial in continuing to lead the lives of people with disabilities equally in society.

Keywords: Disabled person; Equality; Disabled person identification card; Rights of people with disabilities

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมไทย มีประชากรที่เป็นคนพิการมากขึ้นเรื่อยๆ จากฐานข้อมูลทะเบียนกลางคนพิการ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ณ วันที่1 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2567 ประเทศไทยมีจำนวนคนพิการทั้งสิ้น 3,528,344 คน ทั้งนี้ความพิการที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะมีสาเหตุมาจากความพิการที่เกิดขึ้นตั้งแต่กำเนิด หรือมีสาเหตุมาจากกรรมพันธุ์ อุทกภัย อุบัติเหตุต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายหลัง ทั้งนี้ คนพิการทุกคนย่อมต้องการใช้ชีวิตเหมือนมนุษย์ปกติทั่วไปในสังคม ที่มีความเสมอภาคได้รับการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นบริการสาธารณะจากทางรัฐที่ได้จัดให้ตามกฎหมาย (นันทพร ระบิณ, 2566) ตลอดจนมุมมองและทัศนคติที่คนปกติที่มีต่อคนพิการ ในปัจจุบันมีคนพิการจำนวนมากที่ถูกมองว่า เป็นคนน่าสงสาร น่าเวทนา เนื่องจากรูปลักษณ์ภายนอกที่ไม่สมประกอบ ไม่เหมือนคนทั่วไป เป็นคนผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ไม่สามารถใช้

ชีวิตตามลำพังได้ จำเป็นจะต้องพึ่งพาบุคคลอื่น และอยู่ในความดูแลของบุคคลอื่นอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ ยังต้องการความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นหรือบริการสาธารณะที่หน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชน จัดให้อย่างเป็นพิเศษมากกว่าคนทั่วไป (นพวิศักดิ์ สิริรัตนเรขา., 2560) แต่เนื่องจากประเทศไทยมีบทบัญญัติในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม 2 ฉบับที่) พ.ศ.2556 กำหนดให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการ ความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพ ตลอดจนการพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ โดยสิทธิประโยชน์ข้างต้นจะได้รับเฉพาะคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการเท่านั้น ทั้งนี้ ต้องเป็นคนพิการที่ได้รับการประเมินว่าเป็นคนพิการตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น นอกจากนี้ คนพิการจะต้องไปทำบัตรประจำตัวคนพิการ ณ สถานที่ หรือหน่วยงานที่กำหนดไว้ จึงจะได้รับสิทธิของคนพิการที่มีการบัญชีรับรองไว้ แต่เนื่องจากการใช้ชีวิตของคนพิการที่มีความลำบากในการดำเนินชีวิตอันเนื่องจากความพิการที่ตนเองมีเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ประกอบกับสิ่งอำนวยความสะดวกในประเทศไทยบางส่วนยังไม่พร้อมเพื่อให้คนพิการดำเนินชีวิต หรือเดินทางได้อย่างปกติอย่างคนธรรมดาทั่วไป จึงทำให้เกิดปัญหาคนพิการไม่สามารถเดินทางไปทำบัตรประจำตัวคนพิการได้ ผลที่ตามมาคือ คนพิการไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการที่ตนเองควรจะต้องได้รับ นำมาซึ่งปัญหาสังคมที่ตามมาอย่างไม่ที่สิ้นสุด จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะได้ศึกษาถึงปัญหาของการเข้าถึงการทำบัตรประจำตัวคนพิการ เพื่อนำมาซึ่งการแก้ไขปัญหาที่มีต่อไป

เนื้อหา

องค์การสหประชาชาติประกาศอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities) (อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ, 2551) ซึ่งอนุสัญญาดังกล่าวถือเป็นอนุสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศฉบับแรก ที่ถูกบัญญัติขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้หลักประกันสิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อคนพิการ ให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเสมอภาค และเท่าเทียม กับบุคคลทั่วไป โดยประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาฯ ดังกล่าว เมื่อวันที่ 29 มีผลทำให้ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของอนุ 2551 กรกฎาคมสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ได้ให้ความหมายว่า หมายความว่า "พิการ" เสียอวัยวะ มีแขนขา เป็นตัน เสียไปจากสภาพเดิม เช่น แขนพิการ ตาพิการ บางทีใช้เข้าคู่กับคำว่า พิกล เป็นพิกลพิการ และสำหรับคำว่า "คนพิการ" หมายความว่า คนที่มีความผิดปกติหรือบกพร่องทางร่างกายทางสติปัญญาหรือทางจิตใจ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 ได้กำหนดคำนิยามของคำว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วม 4 ไว้ในมาตรา "คนพิการ" ทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการมองเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์

พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่างๆ และมีความจำเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรม ในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป (พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2550) ทั้งนี้ คนพิการและผู้ดูแลคนพิการจะมีสิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย (กฤษฎีกา โภยเต็ม, 2564) อาทิ

สิทธิได้รับเบี้ยคนพิการ คนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการ สามารถลงทะเบียนขอรับสวัสดิการ เบี้ยคนพิการได้ที่สำนักงานเขตกรุงเทพมหานคร หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือเมืองพัทยา โดยมีเกณฑ์ การจ่ายสวัสดิการเบี้ยคนพิการ รายเดือนๆละ 800 - 1,000 บาท

สิทธิประโยชน์ทางการแพทย์ คนพิการสามารถใช้สิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าสำหรับคนพิการ หรือ บัตรทองคนพิการ (ท.74)

ได้ที่สถานพยาบาลของรัฐทุกแห่ง สถานพยาบาลในกำกับของรัฐ สถานพยาบาลรัฐวิสาหกิจ สถานพยาบาลเอกชนที่รัฐกำหนด โดยเบิกค่าใช้จ่ายได้ตามสิทธิของคนพิการ ซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ ทั้งนี้ ไม่จำเป็นต้องมีใบส่งตัว และมีสิทธิได้รับการบริการขั้นพื้นฐานทางการแพทย์ ดังนี้

- การตรวจวินิจฉัยโรค
- การตรวจทางห้องปฏิบัติการ
- การตรวจด้วยวิธีพิเศษอื่นตามสิทธิ
- การแนะนำให้คำปรึกษา
- บริการเป็นรายกรณี เช่น การให้ยา เวชภัณฑ์ การศัลยกรรม กายภาพบำบัด รวมถึงการ

ซ่อมแซม หรือเปลี่ยนแปลงอุปกรณ์เครื่องช่วยคนพิการ เป็นต้น

สิทธิประโยชน์ด้านการศึกษา คนพิการสามารถเข้ารับการศึกษาระดับพื้นฐานเป็นพิเศษ ทั้งนี้ ตั้งแต่ แรกเกิดหรือตั้งแต่เมื่อพบความพิการ และมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ ตลอดจน ความช่วยเหลืออื่นทางการศึกษเป็นพิเศษสำหรับคนพิการตามความจำเป็น และเหมาะสมอย่างทั่วถึง (ดร.รัฐวิกรม พันธวงศ์ภักดี . และ นิภัทรา นาคสิงห์, 2563) กล่าวคือ การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ มีทั้ง ในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย เช่น การเรียนร่วม โรงเรียนศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการ การจัด ในครอบครัว ชุมชน สถานพยาบาล ศูนย์การศึกษาพิเศษ การจัดการศึกษานอกกระบบ และการศึกษา ตามอัธยาศัย เป็นต้น โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่เริ่มเข้าเรียนจนถึงจบปริญญาตรี ทั้งนี้ภายใต้หลักการสำคัญ คือ สถานศึกษาใดปฏิเสธไม่รับคนพิการเข้าศึกษา ให้ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามกฎหมาย ”

สิทธิประโยชน์ด้านอาชีพ เป็นการส่งเสริมทางด้านอาชีพให้แก่คนพิการ ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีรายได้ในครัวเรือน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยไม่ต้องพึ่งพาคนอื่น ด้วยการมีอาชีพเป็นของ ตนเอง หรือได้รับการส่งเสริมทางด้านอาชีพ (ปณิศา เอ็มโอชา, 2565) ดังนี้

- การฝึกอาชีพคนพิการ คนพิการสามารถเข้ารับการฝึกอาชีพจากหน่วยงานต่างๆ เช่น กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน สำนักงานประกันสังคม เป็นต้น โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

- การจ้างงานคนพิการ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรการ 33 วางแนวทางให้สถานประกอบการ โรงเรียนเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ นับจำนวนลูกจ้างทุกคนที่ปฏิบัติงานอยู่จริง (ไม่นับลูกจ้างที่เป็นคนพิการ) ณ วันที่ 1 ตุลาคมของทุกปี โดยให้นับลูกจ้างที่ปฏิบัติงานทั้งสำนักงานใหญ่และสำนักงานสาขาทั่วประเทศ เข้าด้วยกัน โดยทุก 100 คน ต่อคนพิการ 1 คน ถ้าเศษเกิน 50 คน ต้องรับคนพิการเพิ่มอีก 1 คน กรณีที่สถานประกอบการ โรงเรียนเอกชน และหน่วยงานภาครัฐไม่ปฏิบัติตามมาตรา 33 สามารถส่งเงินเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเป็นรายปี โดยคำนวณจากอัตราต่ำสุดของอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ต่อคนพิการที่ไม่ได้รับเข้าทำงาน หรือสถานประกอบการ โรงเรียนเอกชน และหน่วยงานภาครัฐส่งเสริมให้คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการให้มีอาชีพอิสระตาม มาตรา 35 โดยการจัดให้สัมปทาน หรือจัดสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการ จัดจ้างเหมาช่วงงาน ฝึกงาน หรือ จัดให้มีอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวก ล่ามภาษามือ

จากบทบัญญัติในมาตรา 33- แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ 35 พ.ศ.2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม นั้น เป็นการบทบัญญัติที่มีลักษณะบังคับให้สถานประกอบการ โรงเรียนเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ ส่งเสริมการจ้างงานคนพิการ ผลที่ตามมาคือเป็นสิทธิของคนพิการและผู้ดูแลคนพิการ ที่มีความจำเป็นและได้รับการส่งเสริมทางด้านการทำงานในสังคมมากยิ่งขึ้น

สิทธิในการกู้ยืมเงิน คนพิการและผู้ดูแลคนพิการตามกฎหมาย สามารถกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ จากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ รายละไม่เกิน 60,000 บาท หรือรายกลุ่ม กลุ่มละไม่เกิน ปี โดยไม่คิดดอกเบี้ย ทั้งนี้ไม่เกิน 5 ล้านบาท ผ่อนชำระภายในระยะเวลาไม่เกิน 1 สมบัติของคนพิการและผู้ดูแลคนพิการที่จะเป็นกู้ยืมเงินนั้นจะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น

สิทธิในการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสำหรับคนพิการ เพื่อความสะดวกในการดำรงชีวิตประจำวัน ในอัตราเหมาจ่ายรายละไม่เกิน 40,000 บาท

จากสิทธิประโยชน์ของคนพิการทั้งหมดนั้น คนพิการที่มีสิทธิจะได้รับประโยชน์จากสิทธิที่กฎหมายกำหนดจะมีเฉพาะคนพิการที่เป็นคนพิการตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประกาศไว้เท่านั้น (ผู้จัดการออนไลน์, 2565) โดยมีทั้งหมด 7 ประเภท ดังนี้

1. ความพิการทางการเห็น คือ บุคคลที่แพทย์ ประเมินแล้วลงความเห็นว่า ตาบอดสนิททั้งสองข้าง หรือตาบอดสนิทข้างหนึ่ง อีกข้างเลือนราง กรณี ตาบอดข้างเดียว อีกข้างเห็นปกติ ตาบอดสี ตาเข ตาเหล่ ไม่ถือเป็นคนพิการทางการเห็น

2. ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย คือ บุคคลที่มีความผิดปกติหรือความบกพร่องทางการได้ยิน มี 2 ลักษณะ คือ หูหนวก และหูตึง ไม่รวมถึง บุคคลที่หูตึง หูหนวกข้างเดียว หรือการสูญเสียการได้ยิน ที่อยู่ในระหว่างการรักษาหรือยังไม่สิ้นสุดการรักษา

3. ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย แบ่งออกเป็น

3.1 การพิการทางการเคลื่อนไหว คือ การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรม ในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม ทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่อง หรือ การสูญเสียความสามารถของอวัยวะในการเคลื่อนไหว ได้แก่ มือ เท้า ขา หรือภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง จนมีผลกระทบต่อการทำงาน

3.2 การพิการทางร่างกาย คือ การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องหรือความผิดปกติของศีรษะ ใบหน้า ลำตัว และภาพลักษณ์ภายนอกของร่างกายที่เห็นได้อย่างชัดเจน

4. ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม คือ การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรม ในชีวิตประจำวัน หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องหรือความผิดปกติทางจิตใจหรือสมอง ในส่วนของการรับรู้ อารมณ์ หรือความคิด

5. ความพิการทางสติปัญญา คือ ภาวะที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ส่งผลให้บุคคลมีข้อจำกัดในการเรียน การทำงาน และการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีพัฒนาการที่ช้ากว่าปกติ หรือมีระดับเขาวนปัญญาต่ำกว่าบุคคลทั่วไป ความผิดปกตินั้นแสดงในช่วงที่สมองมีการพัฒนาและไม่ดีขึ้น จากการได้รับการฝึกฝนและกระตุ้นพัฒนาการที่เหมาะสมอย่างน้อย 6 เดือน

6. ความพิการทางการเรียนรู้ คือ บุคคลที่มีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เฉพาะด้านการเรียนรู้ อันมีสาเหตุมาจากความบกพร่องทางสมอง ทำให้อ่านหนังสือ เขียนหนังสือ และการคิดคำนวณทำได้ต่ำกว่ามาตรฐานอย่างชัดเจน

7. ความพิการทางออทิสติก คือ การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องในการสื่อสารทางสังคม และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ในหลากหลายบริบท มีพฤติกรรม ความสนใจ หรือกิจกรรมที่จำกัด โดยปฏิบัติซ้ำๆ เป็นไปตามเกณฑ์การวินิจฉัยว่ามีความผิดปกติทางออทิสติก

จากความพิการทั้ง 7 ประเภทข้างต้น ถือเป็นคุณสมบัติข้อหนึ่งของการยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวคนพิการ ตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 เพื่อจะได้เข้าถึงสิทธิประโยชน์ตามที่กฎหมายรับรอง เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ

ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลือจากรัฐ ตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 หรือตามที่มีกฎหมายอื่นกำหนดไว้ แต่ทั้งนี้ยังมีคุณสมบัติและหลักเกณฑ์อื่นที่กำหนดกล่าวคือ

คนพิการที่ยื่นคำขอมิบัตรประจำตัวคนพิการ จะต้องเป็นบุคคลผู้มีสัญชาติไทย ในกรณีที่บุคคลนั้นยังไม่ได้แจ้งเกิดหรือบุคคลที่ไม่ปรากฏแน่ชัดว่าสัญชาติไทยต้องดำเนินการตามขั้นตอนตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎรพ.ศ.2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) ก่อน โดยสถานที่ยื่นคำขอมิบัตรประจำตัวคนพิการกรณีกรุงเทพมหานคร สามารถยื่นได้ที่ฝ่ายสังคมสงเคราะห์งานเวชศาสตร์ฟื้นฟู โรงพยาบาลศิริราช ฝ่ายสังคมสงเคราะห์ สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติ มหาราชนิโรฒพยาบาลพระมงกุฎเกล้า กรณีต่างจังหวัด สามารถยื่นได้ที่โรงพยาบาลประจำจังหวัด/อำเภอ ที่มีศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จในโรงพยาบาล องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในแต่ละจังหวัด

เอกสารหลักฐานประกอบการยื่นคำขอมิบัตรประจำตัวคนพิการ

เอกสารหลักฐานของคนพิการ

(1) เอกสารประจำตัวอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

(ก) บัตรประจำตัวประชาชน

(ข) บัตรประจำตัวข้าราชการ

(ค) สูติบัตรสำหรับบุคคลอายุต่ำกว่าสิบห้าปี

(ง) หนังสือรับรองการเกิดตามแบบที่กรมการปกครองกำหนด

(2) ทะเบียนบ้านของคนพิการ

(3) รูปถ่ายคนพิการ ขนาด 1 นิ้ว ถ่ายมาแล้วไม่เกิน 6 เดือน จำนวน 2 รูป ในกรณีที่คนพิการไม่ได้มายื่นคำขอด้วยตนเอง

(4) เอกสารรับรองความพิการ ซึ่งรับรองโดยผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมของสถานพยาบาลของรัฐ หรือสถานพยาบาลเอกชนที่อธิบดีประกาศกำหนด

(5) สภาพความพิการเป็นที่เห็นได้โดยประจักษ์ ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับคำขอถ่ายสภาพความพิการไว้เป็นหลักฐาน

เอกสารหลักฐานของผู้ดูแลคนพิการ (เป็นผู้ซึ่งมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเดียวกันกับคนพิการ หรือเป็นผู้ดูแลคนพิการซึ่งคนพิการอาศัยอยู่ด้วยตามความเป็นจริง)

(1) บัตรประชาชนของผู้ดูแลคนพิการ

(2) ทะเบียนบ้านของผู้ดูแลคนพิการ

กรณีคนพิการเป็นผู้เยาว์ คนเสมือนไร้ความสามารถ คนไร้ความสามารถ หรือมีความพิการมาก ไม่สามารถดำเนินการเองได้ ผู้ปกครอง ผู้พิทักษ์ ผู้อนุบาล หรือผู้ดูแลสามารถดำเนินการแทนได้ โดยต้องแนบหลักฐานประกอบดังนี้

1. เอกสารของผู้ที่ยื่นคำขอมีบัตรฯ แทนคนพิการ

(ก) บัตรประจำตัวประชาชนของผู้ที่ดำเนินการแทน

(ข) หนังสือมอบอำนาจ (พยานต้องลงนามครบถ้วน)

ทั้งนี้ สำเนาเอกสารทุกฉบับต้องลงลายมือชื่อทุกฉบับ คนพิการที่ไม่สามารถเขียนได้ ให้พิมพ์ลายนิ้วมือแทน และหนังสือมอบอำนาจต้องลงลายมือชื่อคนพิการ ผู้รับมอบอำนาจและพยาน จำนวน 2 ท่านให้ครบถ้วน จึงจะสมบูรณ์

2. หนังสือรับรองการเป็นผู้ดูแลคนพิการ จำนวน 1 ฉบับ โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการ พนักงานราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ สมาชิกสภาท้องถิ่น ประธานชุมชนลูกจ้างประจำ โดยผู้รับรองต้องอาศัยหรือปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่เดียวกับที่คนพิการอาศัยอยู่ในปัจจุบัน

3. บัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของผู้รับรอง พร้อมรับรองสำเนา จำนวน 1 ฉบับ

ทั้งนี้ เมื่อเป็นคนพิการตามประเภท และหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว และคนพิการผู้นั้นต้องการที่จะได้รับสิทธิประโยชน์ สวัสดิการ และความช่วยเหลือต่างๆจากรัฐ จะต้องดำเนินการยื่นคำร้องต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อออกบัตรประจำตัวคนพิการให้แก่บุคคลนั้นๆ โดยบัตรประจำตัวคนพิการจะมีอายุ 8 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้ออกบัตร เมื่อบัตรหมดอายุแล้ว คนพิการจะต้องไปดำเนินการต่ออายุบัตรตามเงื่อนไขและสถานที่ที่กำหนด เพื่อให้สามารถใช้สิทธิประโยชน์ตามบัตรคนพิการดำเนินได้อย่างต่อเนื่อง

จะเห็นได้ว่า การได้รับสิทธิของคนพิการตามที่กล่าวมาข้างต้น จำเป็นจะต้องเข้าเงื่อนไขตามที่พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติมกำหนดก่อน คนพิการผู้นั้นจึงจะมีสิทธิได้รับสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกตามที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือ ต้องเป็นคนพิการตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประกาศไว้เท่านั้น นอกจากนั้นยังต้องเป็นคนพิการที่ขึ้นทะเบียนคนพิการ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด และต้องเป็นคนพิการที่ถือบัตรประจำตัวคนพิการที่ยังไม่หมดอายุ จึงจะเป็นคนพิการที่มีสิทธิได้รับสวัสดิการสำหรับคนพิการตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ ในทางกลับกัน หากบุคคลดังกล่าวเป็นคนพิการ แต่ไม่ได้ไปขึ้นทะเบียนเพื่อให้ได้มาซึ่งบัตรคนพิการ ก็ย่อมไม่ได้รับสิทธิสิทธิประโยชน์และสวัสดิการต่างๆที่ทางภาครัฐกำหนดไว้ให้ แต่ในทางปฏิบัติเกิดปัญหาเนื่องจาก มีคนพิการจำนวนไม่น้อยที่ไม่สามารถเดินทางไปดำเนินการทำบัตรคนพิการ ณ สถานที่ที่หน่วยงานของรัฐกำหนด หรือไม่สามารถเดินทางไปดำเนินการต่ออายุบัตรคนพิการ หรือหลงลืมไม่ได้ไปดำเนินการต่ออายุบัตรคนพิการ จึงกลายเป็นคนพิการที่ไม่มีบัตรประจำตัวคนพิการตามที่กฎหมายกำหนด

ผลที่ตามมาคือ เป็นคนพิการที่ไม่มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการความช่วยเหลือจากรัฐ

เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุของการที่คนพิการไม่ได้ไปดำเนินการทำบัตรคนพิการ หรือต่ออายุบัตรคนพิการตามที่กฎหมายกำหนดแล้วนั้น พบว่า คนพิการจำนวนไม่น้อยเกิดปัญหาจากการเดินทาง การจะเดินทางสัญจรไปมาเพื่อทำกิจธุระส่วนตัว (ภักธิ์ โกมลลิต, 2551) ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างสะดวก ไม่ว่าจะเกิดจากการความบกพร่องของร่างกาย หรือเกิดจากความไม่พร้อมของค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่ทำให้การเดินทางนั้นไม่สามารถกระทำได้อย่างสะดวก หรือ เกิดจากสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันที่ไม่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตของคนพิการ (ชยากรณ์ กำโชค, 2565) เช่น ทางเดินบนพื้นถนน ทางลาดของคนพิการ ที่ไม่ใช่ทุกสถานที่ในประเทศที่จะมีทางเท้า และทางลาดที่ทำในลักษณะให้คนพิการได้เดินทางสัญจรไปมาได้อย่างสะดวก รถขนส่งสาธารณะที่คนพิการใช้บริการได้อย่างไม่สะดวก จำเป็นจะต้องมีบุคคลอื่นคอยช่วยเหลือเวลาที่คนพิการจะต้องใช้บริการเสมอ คนพิการไม่สามารถใช้งานหรือดำเนินการได้ด้วยตนเอง จึงทำให้ไม่เกิดความสะดวกอย่างยิ่งในการใช้บริการสาธารณะของคนพิการ (ธัญชนก ผิดคำ และ รองศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ สุขสกุลชัย, 2560) จึงทำให้เกิดปัญหาดำเนินการในเรื่องของบัตรประจำตัวคนพิการ ทั้งนี้เพื่อแก้ไขปัญหานั้นเกิดขึ้นจากการไม่มีบัตรประจำตัวของคนพิการอันเนื่องมาจากสาเหตุข้างต้นนั้น ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่า

1.หลักเกณฑ์การขอขึ้นทะเบียนเพื่อมีบัตรประจำตัวคนพิการนั้น ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 กำหนดหน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่มีหน้าที่ในการรับรองและคุ้มครองคนพิการสิทธิและสวัสดิการของคนพิการตามกฎหมาย เป็นผู้ให้บริการในสถานที่ตั้งของหน่วยงานที่เป็นศูนย์ที่ใช้ในการดำเนินความสะดวกในเรื่องต่างๆต่อคนพิการเป็นหลัก ควรปรับเปลี่ยนแนวทางในการดำเนินการทางด้านปฏิบัติ เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการในเชิงรุก เป็นผู้เข้าหาชุมชนหรือคนพิการเองเป็นภารกิจลงพื้นที่อย่างต่อเนื่องในชุมชน เพื่อหาบุคคลที่มีภาวะความพิการ เพื่อช่วยเหลือและดูแลเรื่องสวัสดิการต่างๆ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ประสานงานกับผู้แทนชุมชน ที่คอยดูแลท้องที่ของตนเองว่าในพื้นที่ของตนเองมีคนพิการที่มีลักษณะตรงตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ที่ควรจะต้องดำเนินการทำบัตรประจำตัวคนพิการ เพื่อให้ได้รับสวัสดิการต่างๆจากทางภาครัฐ แทนที่จะเป็นคนพิการต้องเดินทางเข้าไปหาหน่วยงานของรัฐเอง น่าจะเป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติต่อคนพิการมากกว่าหลักเกณฑ์เดิม ทั้งนี้ เพื่อลดปัญหาในการเดินทางที่ยังเป็นปัญหาที่คนพิการในประเทศไทยยังคงต้องเผชิญปัญหาอยู่ในปัจจุบัน

2. การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ไปดำเนินการเชิงรุกเข้าหาชุมชนหรือคนพิการเอง ตามข้อ 1 จะทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐได้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของคนพิการอย่างแท้จริง ไม่ว่าสภาพของที่อยู่อาศัยของคนพิการ ฐานะทางเศรษฐกิจของคนพิการ ความพิการที่เพิ่มมากขึ้น อาชีพของคนพิการ ซึ่งหากให้คนพิการเดินทางเข้ามาเพื่อติดต่อทำบัตรประจำตัวคนพิการดังเช่นเดิม จะทำให้ไม่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ทราบภูมิหลังของคนพิการคนนั้นๆ และความช่วยเหลือที่ให้แก่มคนพิการแต่ละคนอาจจะไม่เหมาะสมกับผู้พิการแต่ละคน ทั้งนี้ ถือเป็น

ประโยชน์ในแง่ของการพิจารณาความช่วยเหลือเพิ่มเติมในด้านต่างๆ ให้แก่คนพิการได้อย่างทัน่วงที และเป็นประโยชน์ต่อคนพิการตลอดจนครอบครัวได้อย่างมากที่สุด

3. กรณีที่คนพิการไม่มีภาวะความพิการเหลืออยู่ หรือกรณีของคนพิการที่ถึงแก่ความตายเจ้าหน้าที่ของรัฐจะสามารถดำเนินการระงับสิทธิประโยชน์และสวัสดิการต่างๆอันเกิดจากบัตรคนพิการได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องให้คนพิการหรือผู้ที่ดูแลคนพิการเดินทางเพื่อติดต่อยกเลิกบัตรเองตามหลักเกณฑ์ทางกฎหมายแบบเดิม

สรุป

จากจำนวนคนพิการที่มีเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งประเทศไทยมีข้อกำหนดเกี่ยวกับสิทธิของคนพิการ มาตราทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของคนพิการไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยมีวัตถุประสงค์ให้คนพิการได้เข้าถึงสิทธิประโยชน์อันเกิดขึ้นจากบริการสาธารณะที่หน่วยงานของรัฐกำหนด โดยคนพิการจะสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นอิสระ มีความเท่าเทียมกันระหว่างคนพิการและคนที่ไม่มีความพิการ โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ ให้ทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชนร่วมกันส่งเสริมพัฒนา และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตในสังคมของคนพิการ และจัดตั้งองค์กร และหน่วยงานสำหรับดูแลและคุ้มครองสิทธิของคนพิการโดยเฉพาะ เพื่อทำหน้าที่ดูแล เข้าถึงปัญหาและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนพิการได้อย่างทัน่วงที แต่เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องของคนพิการที่จะได้รับสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายนั้น จะมีแต่เฉพาะคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการเท่านั้น ซึ่งเกิดปัญหาในทางปฏิบัติที่คนพิการจำนวนไม่น้อยที่ไม่สามารถเดินทางไปทำบัตรประจำตัวคนพิการ หรือไปต่ออายุคนพิการตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ได้ ทำให้เสียสิทธิได้รับความคุ้มครอง และสวัสดิการต่างๆที่คนพิการควรจะได้รับตามกฎหมาย จึงเป็นเรื่องที่ควรพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยเร็วที่สุด เพื่อแก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติที่เกิดขึ้น ให้คนพิการสามารถได้รับประโยชน์สูงสุดตามที่กฎหมายกำหนด และสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างคนปกติที่มีความเท่าเทียมในการได้รับสวัสดิการของรัฐร่วมกันอย่างทั่วถึง

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎภณ โภยเต็ม. (2564). อนุสัญญาและกติการะหว่างประเทศและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการสังคม สำหรับคนพิการในประเทศไทย. *วารสารสังคมวิวัฒน์ JOURNAL OF SOCIAL SYNERGY คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ*. 12 (1), 90-103
- ชยากรณ์ กำโชค. (2565). เมืองไม่สะดวกยิ่งทำให้คนพิการรู้สึกเป็นอื่น. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 31 กรกฎาคม 2567. แหล่งที่มา: <https://theurbanis.com/life/30/03/2022/6382>
- ดร. ณัฐวิกรม พันธวงศ์ภักดี, นิภัตรา นาคสิงห์. (2563). ผู้พิการในประเทศไทย และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่ยั่งยืน- กับคุณเจนจิรา บุญสมบัติ. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 31 กรกฎาคม 2567. แหล่งที่มา: <https://www.sdgmmove.com/2018/04/30/gawa/>
- ธัญชนก ผิดคำ, รองศาสตราจารย์ ดร.สุรัช สุขสกุลชัย. (2560). การศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้พิการทางสายตาศูนย์ฝึกอาชีพหญิงตาบอดสามพราน จังหวัดนครปฐม A STUDY OF PROBLEMS AND NEEDS OF THE VISUALLY IMPAIRED PEOPLE AT VOCATIONAL TRAINING CENTERS IN THE STATE OF THE BLIND WOMAN OF SAMPRAN, NAKHON-PATHOM. *วารสารสหเวชศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี*. 3 (2), 30-39.
- นันทพร ระบิน. (2566). 3 ธันวาคม วันคนพิการสากล เพื่อโอกาสในการเข้าถึงทุกพื้นที่อย่างเท่าเทียม. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 31 กรกฎาคม 2567. แหล่งที่มา <https://www.cmu.ac.th/th/article/61dde89a-7a79-41e2-9638-99bf9c49f4a5>
- นพ.ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2560). *คนพิการกับโอกาสทางสังคม (Disability Person with Opportunity)* ศูนย์วิชาการแฮปปี้โฮม. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 31 กรกฎาคม 2567. แหล่งที่มา <https://www.happyhomeclinic.com/Download/article/dp01-opportunity.pdf>
- ปณิศา เอมโอชา. (2565). คนพิการกับโอกาสในการมีงานทำกับคนปกติในไทย ในปี 2565 *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 31 กรกฎาคม 2567. แหล่งที่มา จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-62311330>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2565). Happy Family วันดีๆ ของ “คนพิการ” ที่ “พิพิธภัณฑน์ไทย”. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 31 กรกฎาคม 2567. แหล่งที่มา <https://dol.thaihealth.or.th/Media/Pdfview/f8e656b9-a842-ed11-80fa-00155db45626>
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550. (2550, 27 กันยายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 124 (ตอนที่ 61 ก), หน้า 8 - 24.
- ภัทรภักดิ์ โกมลภักดี. (2551). ชีวิตและข้อจำกัดด้านการเดินทางของผู้พิการไทย. *วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 1 (1), 63 - 77.
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (2551). อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)). กรุงเทพมหานคร: โอเดียสแควร์